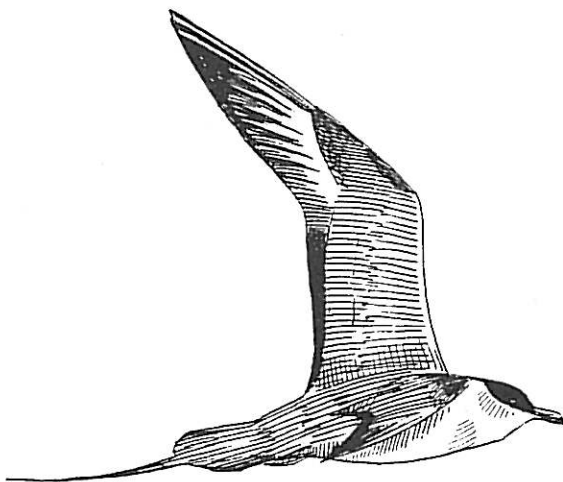

Fjelljo *Stercorarius longicaudus*

Global utbredelse

Fjelljoen hekker som tyvjoen både rundt det nordlige Stillehav og Atlanterhav, men som smågnagerspesialist mangler den i områder hvor slike ikke er tallrike, som f.eks. i Island. I Europa forekommer fjelljoen kun i Skandinavia og på den russiske tundra, med noen få par på Svalbard.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Er i motsetning til tyvjoen stort sett en innlandsfugl, som hører fjellområdene til. Parene vender tilbake til sitt territorium hvert år, men vellykket hekking er stort sett begrenset til toppår for lemen og andre smågnagere. Fjelljoen er en karakterfugl for Finnmark, hvor man støter på den så å si overalt utenom like ved kysten, hvor tyvjoen vanligvis råder grunnen alene. Lengre sør er fjelljoen stort sett en utpreget innlandsfugl, som finnes på de store viddene i vier- og lavregionen, helt sør til Hardangervidda. Her er fjelljoen likevel mindre vanlig. De sørligste hekkefunn er i Aust-Agder hvor ett par hekket ved Hovden både i 1982 og 1989 (Bengtson 1990).

Fjelljoen hekker vanligvis på tørre heier og steinfjell, mer sjelden på store tørre tuer på moltemyrer. I motsetning til storjo og tyvjo henter fjelljoene sin næring stort sett innenfor sitt eget territorium, og disse er derfor ganske store og naboparene et godt stykke fra hverandre.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Vi vet ikke hvor mange fjelljopar som hekker i Norge, men tallene varierer antakelig mellom 1000 og 5000 par, alt etter svingningene i smågnagerbestandene. Det er ingenting som tyder på klare positive eller negative tendenser i hekkebestanden av fjelljo i Norge, men med vår svært utilstrekkelige kunnskap om arten vil kun dramatiske endringer bli registrert.

Også i våre naboland er fjelljoens opptreden høyst variabel mellom ulike år, og bestandsanslagene har dertil stor spennvidde. Koskimies (1992) oppgir den svenske hekkebestanden til 1000-5000 par og den

finske til 100-2000 par. Bestandsutviklingen er usikker også i disse landene.

Hekkebiologi

Fjelljoene vender tilbake til sitt territorium år etter år, men de vil kun hekke når næringstilgangen av smågnagere er tilfredsstillende. I motsatt fall holder de seg i hekkeområdet et par måneder og trekker så igjen til havet.

Som fjellfugl hekker fjelljoen temmelig sent, og egg kan bli lagt helt til slutten av juni. Rugetid er ca. 3 1/2 uke, og ungene er flygedyktige ca. 25 døgn etter klekking. De blir matet av foreldrene også i de første ukene etter det, og kan da til og med delta i reirforsvaret.

Som tyvjoen har også fjelljoen ulike forsvarsmekanismer ved reiret. Den kan spille såret (ofte tidlig under hekking), eller den kan angripe iherdig med hurtige stup og godt følbare spark. Fjelljoen kan dog også bli vant til folk ved reiret, og er da ofte forbauende lite sky.

Fjelljoen lever i hekketiden i stor grad av lemen og andre smågnagere, hvilket er årsaken til den sterkt varierende opptreden mellom ulike år. Den tar imidlertid også en del fugleunger og egg, foruten insekter og meitemark. Tidlig i sesongen ser man ofte fjelljoer oppsøke områder i fjellet hvor snøen nylig er avsmeltet. Her jakter de på større insekter, eller plukker nyklekte *Tipulidae* som har «havarett» på snøflekker.

Trekkforhold

Utpreget trekkfugl, og mye av trekket foregår over åpent hav, til dels i store flokker. Vinterområdet er dårlig kjent: Ungfugl har vært sett i store antall i næringsrike havområder utenfor Namibia og Argentina, de voksne drar muligens enda lengre sør (Furness 1987).

Vender tilbake til hekkeplassene i slutten av mai og forlater fjellet igjen i perioden juli-oktober, avhengig av næringsforholdene.

Wim Vader

Fjelljo *Stercorarius longicaudus*

100 ● Konstatert hekking

139 ● Sannsynlig hekking

74 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

